

Variabilitat en els patrons d'identificació nacional en funció de la llengua: el cas del Principat d'Andorra

Variability in the patterns of national identity based on the mother tongue: the case of Andorra

Alexandra MONNÉ I BELLMUNT
Universitat d'Andorra

Data de recepció: 19 d'abril de 2016
Data d'acceptació: 19 de juliol de 2016

RESUM

Els mecanismes psicològics involucrats en la construcció de la identitat nacional han estat estudiats per la psicologia social. El marc teòric parteix de la integració dels principals conceptes de la teoria de la identitat social (Tajfel, 1984), en la qual s'afirma que els individus són membres de diversos grups socials i que s'identifiquen a si mateixos com a membres d'alguns d'aquests grups amb diferents graus de compromís i sentiments. En aquest article s'analitzen les relacions entre la condició lingüística familiar i el fet d'identificar-se amb el projecte nacional en un grup de joves socialitzats al Principat d'Andorra. Les dades han estat recollides mitjançant una enquesta a 514 persones de diferent origen, condició lingüística familiar i nacionalitat. Els resultats mostren que la condició lingüística familiar és la variable que es correlaciona amb més força amb la identitat nacional. Entre la població existeixen diversos graus o nivells d'identificació amb el país segons la condició lingüística, havent-hi llengües que es construeixen com a categories exclusives i d'altres que es construeixen com a compatibles i inclusives a l'Estat andorrà.

PARAULES CLAU: condició lingüística familiar, identitat nacional, autocategorització.

ABSTRACT

The psychological mechanisms involved in the construction of national identity have been studied by social psychology. The theoretical framework is based on the integration of the main concepts of the Social Identity Theory (Tajfel, 1984), which states that individuals are members of various social groups and that they identify themselves as members of some of these groups with varying degrees of commitment and feelings. This article analyzes the relationship between the family language situation and the fact of identifying oneself with the national project in a group of young people socialized in the Principality of Andorra. The data were collected through a survey of 514 people of different origin, family language situation and nationality. The results show that the family language situation is the variable that correlates most strongly with national identity. Among the population there are different degrees

or levels of identification with Andorra according to the family language situation, and while some languages are constructed as exclusive categories, others are built as compatible and inclusive categories in relation to the country.

KEYWORDS: mother tongue, national identity, self-categorization.

INTRODUCCIÓ

La psicologia social explica com les persones arriben a considerar-se a si mateixes com a membres de determinats grups socials i com això influeix en les seves relacions entre els grups. El marc teòric parteix de la integració dels principals conceptes de la teoria de la identitat social (Tajfel, 1984; Tajfel i Turner, 1989), segons la qual els individus són membres de diversos grups socials (lingüístics, nacionals, etc.) i que s'identifiquen i s'autocategoritzen subjectivament a si mateixos com a membres d'alguns d'aquests grups amb diferents graus de compromís i sentiments.

Segons Barrett, Lyons i Del Valle (2004), l'edat de la persona, el seu desenvolupament cognitiu, la seva nació d'origen i/o de residència, el grup nacional al qual pertany, la seva ubicació geogràfica dins de la nació, l'etnicitat, l'ús de la llengua, els mitjans de comunicació, l'assistència a una determinada escola i les pràctiques familiars són factors que generen i expliquen l'existència d'una considerable variabilitat en els patrons d'identificació nacional.

Segons Barrett, Lyons i Del Valle (2004), l'ús de la llengua i la identitat nacional estan estretament vinculats. De fet, un factor relacionat amb la importància de la manera com les persones s'identifiquen nacionalment és la llengua que utilitzen per comunicar-se. D'altra banda, és poc probable que només el fet de parlar una llengua determini el grau d'importància atribuïda a una determinada identitat nacional.

Sembla més raonable sostenir que parlar una determinada llengua és una conseqüència d'un sistema de valors i d'una determinada ideologia assumida per la família.

Tot i saber que la construcció de la identitat nacional és diversa i complexa, de vegades es troba una relació mimètica entre el coneixement d'una llengua i el sentiment d'identitat nacional associada a ella (Vila, 2006).

De fet, existeix una relació entre la identitat nacional i la llengua, però la identitat nacional no és sinònim del coneixement de la llengua. És a dir, s'han trobat diferències en la importància atribuïda a la identitat nacional per part de persones que difereixen en la llengua que utilitzen amb les seves famílies. Les persones utilitzen deliberadament la llengua per expressar o reafirmar el seu sentit d'identitat nacional. De manera que la identificació nacional i les pràctiques que es deriven d'això són elements clau que predisposen certs usos lingüístics (Vila *et al.*, 1998).

El factor causal implicat en l'ús de la llengua, així com la importància atribuïda a certes identitats nacionals es vinculen amb les ideologies, els valors i les pràctiques familiars.

Els estats nació han utilitzat la llengua regulada per l'Estat amb la finalitat de transmetre certes representacions culturals dominants. A través de la llengua, les persones estan exposades a continguts que prescriuen certes representacions nacionals que s'adquireixen en participar en la comunicació d'una determinada comunitat.

Per tant, en les comunitats, els factors llengua i sentiment de pertinença exerceixen un rol important en la formació del sentiment d'identitat nacional. Atès que l'equilibri entre aquests factors pot variar, segons les llengües presents al context i el grau de pertinença, és d'esperar que existeixi una considerable variabilitat en la construcció del sentiment d'identitat nacional entre els ciutadans.

La noció de ciutadania i el seu concepte associat d'identitat tenen un rol central en els processos de socialització. La noció de ciutadania relacionada amb una posició *conservadora* posa èmfasi en la creació d'un model de ciutadans lliures i iguals per tal de poder millorar la nació. Aquesta posició deriva del romanticisme i de la il·lustració. L'Estat és el responsable de nacionalitzar el territori i de formar la consciència nacional dels seus ciutadans. Aquesta concepció té una visió unidireccional de la identitat individual, centrada en *elements privats i particulars* com la llengua, l'ètnia, l'origen, les creences, la religió i el gènere vinculats directament amb l'Estat.

En canvi, la noció de ciutadania relacionada amb una posició *moderna* pressuposa que cada individualitat, independentment de la seva llengua, ètnia, origen, creences, religió i gènere, té els mateixos drets que una altra persona i a la vegada està obligada pels mateixos deures que en forma de lleis són el resultat del contracte social i del bé comú. Des d'aquesta posició, l'Estat es constitueix en nació a partir de l'associació lliure de voluntats individuals com a garantia de la llibertat individual. Per tant, l'adscripció identitària s'entén com una adscripció nacional i on la ciutadania queda deslliurada de qualsevol tret privat com la llengua, el gènere, l'ètnia, les creences, la religió o el gènere.

Des de la concepció de ciutadania moderna, la construcció de la identitat nacional és un assumpte *públic, comú i únic*, possible a partir del reconeixement de la igualtat i la llibertat individual dins la diversitat social. Les diferències individuals són un assumpte privat que no poden considerar-se en l'àmbit del comú i, per això, el veritablement important és construir una identitat única, lligada a la ciutadania, i adscribita a l'Estat convertit en nació com a garantia de la cohesió social.

L'estudi se centra en el context sociopolític i lingüístic del coprincipat d'Andorra. Un país amb set segles d'història, dins del territori europeu tot i que no forma part de la Unió Europea, i situat entre dos Estats: França i Espanya. Els esdeveniments polítics i socials dels últims cinquanta anys han configurat un elevat nivell d'autogovern i una composició demogràfica heterogènia derivada de l'arribada d'una allau de persones estrangeres, principalment espanyols, francesos i portuguesos, que han modificat notablement la seva situació identitària. Segons les darreres dades que es desprenen de l'enquesta del coneixement i usos lingüístics de la població d'Andorra, les llengües que tenen una important presència social al territori andorrà són el català, llengua oficial nacional tot i que minoritzada, que és preminent en usos administratius, bancaris, financers i jurídics i és defensada per l'escola pública andorrana; el

castellà, llengua més parlada per la majoria dels habitants i molt utilitzada per l'important nombre de població provinent d'Espanya i de països del sud d'Amèrica; el francès, llengua àmpliament coneguda com a conseqüència de la proximitat i tradicional relació política amb el país veí, però actualment menys utilitzada, fora de certs àmbits polítics, consulars i educatius; i el portuguès, llengua que té poc prestigi social, però que per contra té una àmplia presència al carrer, ja que els residents portuguesos són un grup molt tancat, impermeable a la integració.

L'objectiu d'aquest article és analitzar la construcció de la identitat nacional en adolescents i adults residents al Principat d'Andorra. Concretament, s'analitzen les relacions entre l'autocategorització, el sentiment de pertinença i la identitat comparada en relació amb la condició lingüística familiar.

En aquest estudi es pretén descriure les relacions que s'estableixen entre la condició lingüística familiar i la dimensió d'identitat subjectiva nacional. Per això es proposen tres objectius específics:

—Estudiar l'impacte de la llengua familiar principal en l'autocategorització nacional.

—Analitzar la interrelació que s'estableix entre la llengua familiar principal i el sentiment de pertinença al territori.

—Analitzar si la identitat comparada està influenciada per la llengua familiar principal en què la persona s'ha socialitzat.

La hipòtesi que orienta el treball pren com a punt de partida la idea proposada per Giles i Johnson (1981), la qual vol mostrar com a l'Estat la llengua oficial s'utilitza per a marcar una pertinença grupal que s'integra com a part de la identitat nacional.

D'aquesta manera, en el present estudi es vol mostrar com al Principat d'Andorra la llengua catalana és utilitzada per a marcar una pertinença grupal que s'integra com a part de la identitat nacional. En aquest cas, les persones que utilitzen el català en el context familiar haurien de descriure's a si mateixes com a andorranes, mentre que les persones que utilitzen altres idiomes diferents del català en el seu context familiar abans que andorranes es descriurien d'una altra manera.

El fet que Andorra sigui un país que té moltes llengües és enriquidor per a la població, ja que la llengua és un medi i un mitjà molt importants per a la integració a tots els nivells i per a la reproducció de la identitat nacional.

MÈTODES

Disseny

La metodologia de recerca emprada en aquest estudi és de caràcter quantitatiu, a partir del disseny conclusiu de tall transversal, ja que només s'ha recollit la informació una sola vegada utilitzant una sola mostra.

Participants

La població està formada per tots els residents andorrans d'entre 17 i 44 anys que han fet tota la seva escolarització obligatòria en algun dels tres sistemes educatius presents al país, independentment de la seva nacionalitat, condició ciutadana i llengua. Atesos l'objectiu i la naturalesa de l'estudi, s'ha considerat escaient centrar-se en la població resident d'Andorra de més de 16 anys. La justificació d'aquesta elecció resideix en la consideració que en edats anteriors la dimensió de la identitat nacional, en la vida de les persones, encara que hi és present, és molt més confusa i està menys cristal·litzada que a partir d'una edat en què es considera, a priori, que ja es comencen a tenir uns elements de judici suficients per a tenir una opinió formada sobre aquesta qüestió. Per altra banda, és l'any 1984 quan comença la convivència de tres sistemes educatius al mateix temps, a partir de la creació de l'escola andorrana. Per tant, actualment fa 32 anys. L'edat màxima per a començar a fer estudis obligatoris de secundària és de 12 anys. Per tant, hem sumat els dos valors i hem obtingut l'edat màxima de la mostra, 44 anys.

La mostra s'ha dissenyat aplicant un mostreig estratificat. La població, de 31.025 persones, s'ha dividit en quatre estrats, corresponents a les diferents modalitats educatives d'Andorra: escola espanyola congregacional, escola espanyola pública, escola francesa i escola andorrana. La mostra de l'escola espanyola privada no s'ha tingut en compte per la dificultat de trobar persones que haguessin fet tota la seva escolarització en la mateixa modalitat.

Dins de cada estrat s'ha aplicat un mostreig aleatori simple. Utilitzant el criteri d'afixació simple, s'han triat 125 subjectes per cada estrat. L'error mostral és de 4,29 % per un nivell de confiança del 95 %.

En l'estudi hi han participat 514 persones, de les quals 217 són homes i 296, dones. L'edat mitjana dels participants se situa als 27 anys. El lloc de naixement més representat de la mostra és Andorra (73,7 % del total), Espanya (17,5 % del total) i Portugal (5,6 % del total) i la mitjana de temps de residència a Andorra és de 26 anys. Tota la mostra ha fet la seva escolarització obligatòria en algun dels tres sistemes educatius presents a Andorra, cosa que assegura la socialització en el mateix context. La mostra es divideix per la llengua familiar (català, castellà, francès, portuguès, bilingüe). La condició lingüística familiar més representada dels participants és el català, seguida del castellà i del portuguès i de situacions de bilingüisme castellà/francès, català/francès.

Instrument

Qüestionari sociodemogràfic i d'identificació nacional

S'administrà un qüestionari dissenyat per a l'ocasió, format per preguntes de caracterització sociodemogràfica i d'identificació nacional. Aquest qüestionari explora l'àmbit de la identificació subjectiva que un grup de joves té del país mitjançant tres

tasques: la tasca d'autocategorització, la tasca de sentiment de pertinença i la tasca d'identitat comparada. Les dades del qüestionari permeten, en el context d'aquest article, conèixer les característiques sociodemogràfiques dels participants, així com obtenir informació sobre la seva condició lingüística familiar.

Tasques

Identificació subjectiva

Aquesta tasca examina l'autocategorització nacional a través de categories identitàries agrupades en categories **nacionals** com *andorrà, espanyol, portuguès, francès, català*; categories **regionals** com *pirinenc*; categories **supranacionals** com *uropeu*; categories **d'edat** com *jove* i, per últim, categories de **divisió territorial** o localització geogràfica com *Encamp, Canillo, Escaldes, Ordino, la Massana, Andorra la Vella i Sant Julià de Lòria*. La categoria *jove* s'ha inclòs per si hi ha algú que no considera cap de les categories d'identitat nacional com a importants per a descriure's a si mateix.

Sentiment de pertinença

Es demanava al participant que elegís aquelles opcions que descrivien millor el propi sentiment de pertinença respecte a l'Estat andorrà. Les categories de les tres situacions eren *andorrà, pirinenc i europeu*.

Identitat comparada

En aquesta tasca es demanava al subjecte que elegís aquelles situacions que descrivien millor el propi sentiment d'identitat comparada, establint relacions entre dues categories diferents (*andorrà-europeu*), en la primera opció, (*parròquia-andorrà*), en la segona situació, i (*andorrà-pirinenc*), en la tercera situació.

Procediment

El qüestionari es va administrar de manera individual amb un temps aproximat d'aplicació de 5 minuts. Als participants se'ls va explicar que l'objectiu de la recerca era conèixer la seva opinió sobre el tema de la identitat nacional andorrana i se'ls va garantir l'anonimat. Pel que fa a la *tasca d'autocategorització*, es va utilitzar un joc de quinze targetes amb paraules escrites pertanyents a diverses categories (nacionals, territorials, regionals i supranacionals, i una categoria no pertanyent al camp de la identitat nacional) mitjançant la tria d'atributs com «jove», «andorrà», «francès»,

«portuguès», «català», «espanyol», «europeu», «pirinenc», «Andorra la Vella», «Escaldes», «Sant Julià», «Ordino», «la Massana», «Encamp» i «Canillo».

Les quinze targetes s'estenien davant del subjecte en un ordre aleatori i se li demanava que n'elegís tres per descriure's i definir-se. Les targetes no seleccionades s'apartaven i després se li demanava que ordenés de més a menys important les tres targetes que havia triat per tal de poder estudiar el grau d'importància que atribuïa a la seva identitat nacional, essent la primera la categoria amb la qual se sentia més identificat. Les targetes van ser puntuades d'1 a 3, essent 1 la més important i 3 la menys important.

Les tasques de sentiment de pertinença i d'identitat comparada eren de pregunta tancada, on el participant marcava amb una creu la resposta que considerava més adient.

En la *tasca de sentiment de pertinença* calia escollir una sola opció de quatre possibles per descriure tres tipus de sentiments de pertinença. Les opcions es presentaven en els graus de «molt», «bastant», «poc» i «gens».

En la *tasca d'identitat comparada* calia escollir una sola opció de cinc possibles per descriure tres tipus de situacions d'identitat comparada. Les opcions per a la primera situació eren «andorrà», «més andorrà que europeu», «igual andorrà que europeu», «més europeu que andorrà» i «europeu». Les opcions per a la segona situació eren «de la meua parròquia», «més de la parròquia que andorrà», «igual de la parròquia que andorrà», «més andorrà que de la parròquia» i «andorrà». Les opcions per a la tercera situació eren «andorrà», «més andorrà que pirinenc», «igual andorrà que pirinenc», «més pirinenc que andorrà» i «pirinenc». La tasca està pensada perquè les persones que viuen a Andorra es defineixin en un sentiment d'identitat concret comparant les diferents categories entre si (*nacional, regional*), (*nacional, territorial*), (*nacional, supranacional*). S'espera que les persones que no se senten andorranes es categoritzin a través de categories supranacionals, regionals i/o territorials abans que com a andorranes.

RESULTATS

Tasca d'autocategorització i llengua familiar principal (LFP)

En relació amb la *llengua familiar principal* i l'*autocategorització*, els resultats mostren que el grup catalanoparlant és l'únic que s'identifica amb la categoria *andorrà* en primera opció. Els grups castellanoparlant, francoparlant i lusoparlant s'identifiquen en primera i segona opció amb altres categories abans que *andorrà*, tot i que la categoria *andorrà* apareix abans que una altra de nacional. En el grup francoparlant en cap cas apareix la categoria *europeu*. En canvi, en el grup lusoparlant la categoria *europeu* apareix abans que *andorrà*.

La taula de contingència mostra que la relació entre la llengua i la tasca d'identificació subjectiva és significativa tal com es pot observar a la taula núm. 1.

TAULA 1
Correspondència entre condició lingüística principal i autocategorització

LFP	Jove	Andorrà	Parròquia	Espanyol	Català	Pirinenc	Portuguès	Europeu	Marge actiu
Català	71	92	29	3	25	2	0	4	226
Castellà	88	39	21	23	3	4	0	2	180
Portuguès	39	2	2	0	0	1	5	0	49
Marge actiu	198	133	52	26	28	7	5	6	455

D'aquesta manera es pot observar com la llengua familiar, pel que fa a la categoria *català*, es vincula directament amb l'autocategorització *andorrà*. I com la llengua familiar pel que fa a les altres categories lingüístiques, castellà i portuguès, es vincula amb l'autocategorització *jove* abans que l'*andorrana*.

Grup LFP català

El grup catalanoparlant s'identifica en un 84,5 % dels casos amb la categoria *andorrà*, seguida de la categoria *parròquia* en un 66 % dels casos i de la categoria *jove* en un 60 % dels casos.

TAULA 2
Condició lingüística principal català i autocategorització

LFP	Nre. casos vàlids	Percentatge vàlid		
català	226	100 %		
Identificació subjectiva	Nre. respostes	Percentatge	Percentatge de casos	
Jove	136	20,1 %	60,2 %	
Andorrà	191	28,2 %	84,5 %	
Parròquia	149	22 %	65,9 %	
Espanyol	12	1,8 %	5,3 %	
Català	87	12,9 %	38,5 %	
Pirinenc	40	5,9 %	17,7 %	
Portuguès	52	7,7 %	23 %	
Europeu	5	0,7 %	2,2 %	
Francès	5	0,7 %	2,2 %	
Total	677	100 %	299,6 %	

Grup LFP castellà

El grup castellanoparlant s'identifica en un 75 % dels casos amb la categoria *jove*, seguida de la categoria *parròquia* en un 69 % dels casos i de la categoria *andorrà* en un 65 % dels casos, tot i que la categoria *espanyol* apareix en un 45 % de casos.

TAULA 3
Condicció lingüística principal castellà i autocategorització

<i>LFP</i>	<i>Nre. casos vàlids</i>	<i>Percentatge vàlid</i>		
castellà	180	100 %		
<i>Identificació subjectiva</i>	<i>Nre. respostes</i>	<i>Percentatge</i>	<i>Percentatge de casos</i>	
Jove	135	25 %	75 %	
Andorrà	117	21,7 %	65 %	
Parròquia	124	23 %	68,9 %	
Espanyol	81	15 %	45 %	
Català	15	2,8 %	8,3 %	
Pirinenc	41	7,6 %	22,8 %	
Portuguès	19	3,5 %	10,6 %	
Europeu	5	0,9 %	2,8 %	
Francès	3	0,6 %	1,7 %	
Total	540	100 %	300 %	

Grup LFP francès

El grup francoparlant s'identifica en un 100 % dels casos amb la categoria *jove*, i en igual posició amb les categories *parròquia* i *andorrà* en un 64 % dels casos. En cap cas apareix la categoria *europèu*.

TAULA 4
Condió lingüística principal francès i autocategorització

<i>LFP</i>	<i>Nre. casos vàlids</i>	<i>Percentatge vàlid</i>		
francès	11	100 %		
<i>Identificació subjectiva</i>	<i>Nre. respostes</i>	<i>Percentatge</i>	<i>Percentatge de casos</i>	
Jove	11	33,3 %	100 %	
Andorrà	7	21,2 %	63,6 %	
Parròquia	7	21,2 %	63,6 %	
Català	3	9,1 %	27,3 %	
Pirinenc	2	6,1 %	18,2 %	
Portuguès	1	3 %	9,1 %	
Francès	2	6,1 %	18,2 %	
Total	33	100 %	300 %	

Grup LFP portuguès

El grup lusoparlant s'identifica en un 92 % dels casos amb la categoria *jove*, en segona posició amb la categoria *parròquia* en un 71 % dels casos i amb la categoria *europèu* en un 47 % dels casos, tot i que amb la categoria *andorrà* en un 43 % dels casos.

TAULA 5
Condió lingüística principal portuguès i autocategorització

<i>LFP</i>	<i>Nre. casos vàlids</i>	<i>Percentatge vàlid</i>		
portuguès	49	100 %		
<i>Identificació subjectiva</i>	<i>Nre. respostes</i>	<i>Percentatge</i>	<i>Percentatge de casos</i>	
Jove	45	30,6 %	91,8 %	
Andorrà	21	14,3 %	42,9 %	
Parròquia	35	23,8 %	71,4 %	
Espanyol	1	0,7 %	2 %	
Català	2	1,4 %	4,1 %	
Pirinenc	8	5,4 %	16,3 %	
Portuguès	12	8,2 %	24,5 %	
Europeu	23	15,6 %	46,9 %	
Total	147	100 %	300 %	

Tasca de sentiment de pertinença i llengua familiar principal

Pel que fa a la interrelació que s'estableix entre *llengua familiar principal* i *sentiment de pertinença andorrà*, les dades indiquen que els subjectes que parlen català se senten molt andorrans i els que parlen castellà se senten bastant andorrans. Els subjectes que tenen com a llengua familiar principal el portuguès se situen les categories de sentir-se «bastant» i «poc» andorrans.

La taula de contingència mostra que existeixen diferències significatives en la relació entre el sentiment de pertinença andorrà i la llengua familiar principal.

TAULA 6
Correspondència entre llengua familiar principal i sentiment de pertinença andorrà

<i>LFP</i>	<i>Molt andorrà</i>	<i>Bastant andorrà</i>	<i>Poc andorrà</i>	<i>Gens andorrà</i>	<i>Marge actiu</i>
Català	133	80	12	1	226
Castellà	51	86	31	12	180
Francès	1	9	0	1	11
Portuguès	6	28	11	4	49
Marge actiu	191	203	54	18	466

Pel que fa al *sentiment de pertinença pirinenc* i *llengua familiar principal*, els resultats mostren que els subjectes que tenen com a llengua familiar principal el català se situen en les categories de sentir-se «bastant» i «molt» pirinencs. Els subjectes que tenen com a llengua familiar principal el castellà se situen en les categories de sentir-se «bastant» i «poc» pirinencs i els subjectes que tenen com a llengua familiar principal el portuguès se situen en les categories de sentir-se «poc» i «bastant» pirinencs.

La taula de contingència mostra que existeixen diferències significatives en la relació entre el sentiment de pertinença pirinenc i la llengua familiar principal.

TAULA 7
Correspondència entre llengua familiar principal i sentiment de pertinença pirinenc

<i>LFP</i>	<i>Molt pirinenc</i>	<i>Bastant pirinenc</i>	<i>Poc pirinenc</i>	<i>Gens pirinenc</i>	<i>Marge actiu</i>
Català	60	105	49	12	226
Castellà	19	61	67	33	180
Francès	2	4	3	2	11
Portuguès	3	13	22	11	49
Marge actiu	84	183	141	58	466

No existeixen diferències significatives en la relació entre el sentiment de pertinença europeu i la llengua familiar principal.

Tasca d'identitat comparada i llengua familiar principal

Pel que fa a la *identitat comparada andorrà-europeu i llengua familiar principal*, els resultats mostren que els subjectes que tenen com a llengua familiar principal el català se situen en les categoria de sentir-se «andorrans» i «més andorrans que europeus». Els subjectes que tenen com a llengua familiar principal el castellà se situen en les categories de sentir-se «més andorrans que europeus» i «andorrans». Els subjectes que tenen com a llengua familiar principal el portuguès se situen en les categories de sentir-se «igual andorrans que europeus» i «més andorrans que europeus».

La taula de correspondències mostra que existeixen diferències significatives entre la relació entre la identitat comparada (andorrà-europeu) i la llengua familiar principal.

TAULA 8

Correspondència entre llengua familiar principal i identitat comparada andorrà-europeu

<i>LFP</i>	<i>Andorrà</i>	<i>Més andorrà que europeu</i>	<i>Igual andorrà que europeu</i>	<i>Més europeu que andorrà</i>	<i>Europeu</i>	<i>Marge actiu</i>
Català	109	69	31	15	2	226
Castellà	46	57	41	18	18	180
Francès	3	4	2	2	0	11
Portuguès	9	11	17	6	6	49
Marge actiu	167	141	91	41	26	466

En relació amb la identitat comparada i la llengua familiar principal, existeixen diferències significatives en la relació entre la identitat comparada (andorrà-europeu) i (andorrà-pirinenc) en el grup catalanoparlant i castellanoparlant. Els participants que parlen tant català com castellà se senten primer andorrans.

Pel que fa a la *identitat comparada andorrà-pirinenc i llengua familiar principal*, els resultats mostren que els subjectes que tenen com a llengua familiar principal el català, el castellà i el portuguès se situen en les categories de sentir-se «andorrans» i «més andorrans que pirinencs».

La taula de correspondències mostra que no existeixen diferències significatives en la relació entre la identitat comparada (parròquia-andorrà) i la llengua familiar principal.

La taula de correspondències mostra que existeixen diferències significatives en la relació entre la identitat comparada (andorrà-pirinenc) i la llengua familiar principal.

TAULA 9
Correspondència entre llengua familiar principal i identitat comparada andorrà-pirinenc

LFP	Andorrà	Més andorrà que pirinenc	Igual andorrà que pirinenc	Més pirinenc que andorrà	Pirinenc	Marge actiu
Català	113	67	34	7	5	226
Castellà	62	56	43	9	10	180
Francès	3	1	6	0	1	11
Portuguès	16	18	12	1	2	49
Marge actiu	194	142	95	17	18	466

CONCLUSIONS

Pel que fa a la hipòtesi de mostrar com a Andorra la llengua catalana és utilitzada per a marcar una pertinença grupal que s'integra com a part de la identitat nacional, les dades la verifiquen tan sols en les persones que només utilitzen el català en el context familiar. Les persones que utilitzen altres llengües diferents del català en el seu context familiar es descriuen d'una altra manera abans que andorranes, tot i que la categoria andorrà apareix abans que una altra de nacional. Un cas especial és el grup castellanoparlant, on l'autocategorització, el sentiment de pertinença i la identitat comparada són més ambigus, ja que aquest grup no s'autocategoritza com a andorrà, però sí que relaciona altament el seu sentiment de pertinença amb el col·lectiu andorrà.

L'impacte de la llengua catalana en la construcció de la identitat nacional i en la configuració del sentiment de pertinença al territori pirinenc andorrà és un factor que cal considerar en la construcció i en l'afirmació social d'una identitat compartida a Andorra. La identitat a Andorra es construeix en referència a diferents pertinences i sobre diferents plans, el pla social, lingüístic, nacional, supranacional, territorial, regional... De fet, les dades mostren que es pot tenir una identitat múltiple, plural, composta, fàcil d'assumir i viure de manera totalment harmoniosa, complementària i inclusiva.

Cal destacar, doncs, en aquest estudi, la convivència de múltiples identitats, la pirinenca i l'andorrana en el grup catalano- i castellanoparlant i l'europea en el grup de portuguesos, tot i que també la categoria de *parròquia* i *joves* en el grup lingüístic francès.

La llengua és un dels elements bàsics en la definició de la identitat, que, com la nació, s'ha format al llarg dels segles i és un component fonamental de la seva cultura. Andorra és l'únic Estat on el català és la llengua oficial única. El català s'identifica amb la identitat territorial, regional i nacional, amb la llengua de l'Administració andorrana (Govern, comuns i Consell General), del sistema educatiu nacional i amb la

llengua dels habitants autòctons. El seu coneixement permet accedir a determinats llocs de treball, com a via d'integració i per al gaudi d'un determinat estatus nacional.

La situació de la llengua catalana, tot i ser d'ús minoritari, gaudeix del suport institucional oficial i també dels mitjans de comunicació nacionals. La llengua catalana se sent com a pròpia i símbol d'identitat nacional en el cas dels andorrans.

Aquest article forma part d'un estudi més ampli que analitza la interrelació de la variable llengua i escola amb la identificació nacional andorrana. Les dades i els resultats que se'n derivin permetran donar més llum i matisar molt més sobre els factors implicats en el procés de la construcció de la identitat nacional.

BIBLIOGRAFIA DE REFERÈNCIA

- BARRETT, M.; LYONS, E.; VALLE, A. del (2004). «The development of national identity and social identity processes: Do social identity theory and self-categorization theory provide useful heuristic frameworks for developmental research?». A: BENNETT, M.; SANI, F. (ed.). *The development of the social self*. Hove, Regne Unit: Psychology Press, p. 159-188.
- GILES, H.; JOHNSON, P. (1981). «The role of language in ethnic group relations». A: TURNER, J. C.; GILES, H. (ed.). *Intergroup behaviour*. Oxford: Blackwell, p. 199-243.
- MINISTERI DE CULTURA, JOVENTUT I ESPORTS DEL GOVERN D'ANDORRA (2015). *Coneixements i usos lingüístics de la població d'Andorra: Situació actual i evolució 1995-2014*. Principat d'Andorra: Secretaria de Política Lingüística.
- MONNÉ, A.; MARGARIT, E. (2010). *Joves i llengües a Andorra*. Principat d'Andorra: Ministeri d'Educació i Cultura. Servei de Política Lingüística.
- TAJFEL, H. (1984). *Grupos humanos y categorías sociales*. Barcelona: Herder.
- TAJFEL, H.; TURNER, J. (1989). «La teoría de la identidad social de la conducta intergrupala». A: MORALES, J. F.; HUICI, C. (ed.). *Lecturas de psicología social*. Madrid: Universidad Nacional de Educación a Distancia, p. 41-87.
- VILA, I. (2006). «Identidad y cohesión social». A: ESTEBAN, M.; RIBAS, J. (ed.). *Reflexiones en torno a la psicología*. Girona: Universitat de Girona, p. 113-124.
- VILA, I.; VALLE, A. del; PERERA, S.; MONREAL, P.; BARRETT, M. (1998). «Autocategorización, identidad nacional y contexto lingüístico». *Estudios de Psicología*, 19 (2), p. 3-14.